

Pembe Domates Ağı

Kısaca kendilerine PDA diyorlar: Gelecek kuşaklara miras bırakılması gereken doğal tohumlara, nesli kurumaya yüz tutan, leziz "pembe domatesler" üzerinden sahip çıkıyorlar. Pembe Domates Ağı'nın şimdilik 120 üyesi Türkiye'nin dört bir yanında pembe domatesin tohumlarını ekiliyor!

Pembe domateslerle ilk karşılaşmam tarihi İnebolu pazarında olmuştu. Tezgâhın üzerindeki domatesin o ana kadar gördüklerimden farklı olduğunu hemen anlamıştım, ancak bu fark neydi bir türlü çıkaramamıştım. Boğum boğum, kocaman ve enine yaygın birçok domates çeşidi vardı ama bu onlardan biraz daha farklıydı. Biraz daha inceleyince rengindeki o hafif değişikliği, parlak pembeliği gördüm. Yıllar önce Kızılcahamam Milli Parkı'nda gördüğüm kara leylek de aynı hissi yaşatmıştı bana. Öyle ya, leylek dediğin beyaz olurdu!

Pembe domatesler, sonrasında her bulduğumuzda bizimle evimize geldiler ve onları misafirlerimizi şaşırtmak için ikram ettik. Bazılarının tohumlarını alıp, Cumhuriyetköy'deki BAHÇE'mize ekmişliğimiz bile var.

Geçtiğimiz yıl Buğday'ın düzenlediği çiftçi toplantısında çiftçi dostlarımızdan Gürsel Tonbul gururla "Pembe domates üzerinde çalışıyoruz bizim Kirazlı köyündeki çiftçilerle" deyince, bu nadir çeşidin birçok kalpte taht kurduğunu anladım.

Ve zaman bizi iki ay öncesine getirdiğinde, dostumuz Cengiz Aktar, birlikte düzenleyeceğimiz organik tarım konferansının hazırlıkları üzerinde çalışırken PDA'cılardan söz ediverdi. Pembe domates konusuna onu tatmanın ve sempati duymanın ötesinde bir ciddiyetle yaklaşan bir grup vardı. PDA, yani "Pembe Domates Ağı". İnternette ufak bir aramadan sonra pembe domates ağının bloğuna ulaştım. Buradan da grubun kurucusu Avniye ve Mehmet Ata Tansuğ ile iletişim kurdum. Hatta onlarla ilk yazışmamız, tesadüfen, Buğday üyelerinden İsmail Yenigün'ün Çanakkale taraflarındaki evinde PDA'cılardan gelen pembe domates tohumlarının kavanozlarına bakarken oldu. Sonrasında Avniye Hanım ile buluştuk ve pembe domateslerden değil yaşamdan, güzelliklerden, dünyanın durumundan da konuştuk, paylaştık...

Pembe domateslerle arkadaşlığınız nasıl başladı?

Sevinç Balıç'ı ÇEKÜL'den tanırırsınız. Biz ilk pembe domatesi onun sayesinde tattık. Kayınvalidesinin Çerkezköy'deki bahçesinde yetiştirdiği pembe domateslerden bize getirdiği 3 yeşil domatesi onun tavsiyesiyle cam önüne koyduk. Sonunda domatesler kızardıkça pembelikleri ortaya çıktı. Bir başka arkadaşımız Münevver Eminoğlu da tohum almamızı önerdi ve onun cesaretlendirmesi ile sonraki yıl evde yetiştirme serüvenine giriştik.

PDA nasıl kuruldu?

Önce domates çekirdeklerini çimlendirdik. Sonra o küçük filizler fideye dönüştü. Azıcık tohumdan bir sürü fidemiz oldu. Onları önce eşe dosta dağıttık. Sonra İstanbul yakınlarında arazileri olan arkadaşlara daha geniş alanlara diksinler diye fidelerden verdik. Örneğin Tekirdağ'da Metin Varol'un bahçesinden bütün yaz kasa kasa domates geldi! Onların çekirdeklerini kuruttuk. Tohumlar bu şekilde yayıldı ve bu paylaşımlarla PDA'nın da ilk tohumları atılmış oldu. Bu yıl ikinci yılımız.

Kaç kişi var PDA grubunda?

Bugün iki kişi daha müracaat etmiş. Dolayısıyla 100 olduk, dalya dedik! *(Bu röportajın basım tarihinde 120 üyesi olmuştu PDA'nın!)* Bu kişilerin yaklaşık 60-70'i bizzat ekim yapıyor. Bu yüzden "tohumların doğallığını bozmadan evinde üretim yapanların iletişim grubudur" diyerek, üyeliği esasen PDA 2007 Manifestosu koşulları ile kısıtladık. Daha önce bu konuya ilgi duyan herkes davetliydi.

PDA'nın tohumları hep ağ içindeki yetiştiricilerin tohumları mı?

Pembe domates Türkiye'nin hemen her yerinde var aslında. Şubat'ta İstanbul'da yaptığımız ilk toplantıda paylaşılan tohumlar üç kaynaktan idi. Bizim tohumlar, Antakya'dan yollanan 20 yıldır doğallığı korunan "Evladiyelik" ("Heirloom") tohumlar ve Ömercan organik tarım çiftliğinin (Çanakkale) armağan ettikleri...

Toplantıya katılamayanlara posta ile yolladık. Bir üyemiz de Almanya'da yetiştirecek... Önümüzdeki yıl bunlardan üreyen tohumlar paylaşılacak...

Paylaştığınız tohum ve fidelerin izini sürüyor musunuz?

Elbette. Dolaşıma giren tohum ve fidelerin hepsinin kayıtları tutuluyor. Üyelerin yolladığı resim ve deneyimler web sitemizde yayınlanıyor...

Şehirde toprak-tohum insanlara uzak kavramlar gibi geliyor. Bunlar şehre ait değillermiş gibi...

Bizim bu işi internete taşımamızın en büyük sebebi bu aslında. Bu umudu yaygınlaştırmak. Evinizde birçok şey yetiştirebiliyorsunuz. Ben fesleğen yetiştirdim arka balkonumdaki saksılarda. Fakat pembe domates çok fazla güneş istiyor. Güneş, toprak ve ilgi. Su bile istemiyor çiçeklenene kadar. Ama birçok bitki var ki güneş bile istemiyor, çok kısıtlı şartlarda yaşatabiliyor. Fesleğen bunlardan biri.

Şehirde de gıdamızı kendimiz yetiştirebiliriz, en azından küçük bir kısmını...

Zaten balkon bahçeciliği diye bir uğraş da var, Avrupa'da çok yaygın. Şehirde kendi küçük balkonumuzda, küçücük mekânlarda yapabileceğimiz bir uğraş. Doğal tarım bilgisi kırsalda bile unutulmuşken, bunu şehirde canlandırmaya çalışmak, "tümevarım" yöntemiyle, bir "etik yaşam" modeli bile oluşturabilir. Romalı şair Vergilius, M.Ö. 30 yılında, ülkesinde tarımın gözardı edilmemesi amacıyla yazdığı "Geogica" şiirinde şöyle diyor:

"Tarlana hangi ağaç fidesi ekersen ek, bir de zengin gübre serp mutlaka, unutma bol toprakla örtmeyi de, gözenekli taşları ya da sert midye kabuklarını göm içine; aralarından su sızacak böylece, incecik buharlar süzülecek derinlere, ve sürgünler boy atacak içe içe..."

Bu bilgi bugün de geçerli. PDA üyesi heykeltraş Rasim Konyar, Verigilius'un midye kabuğu teorisini uygularken, Bafra'da doğal tarım yapan bir çiftçi sütle suluyordu sebzelerini.

Bunu Pembe Domates blogunda “Bafralı Çiftçiden 2100 yıl öncesine uzanan zincir” başlığıyla vermiştik.

Hâlâ var mı bilmiyorum, biz küçükken pamuk arasında fasulye filizlendirirdik ödev olarak. Ne büyük heyecandı ama!

Bizim komşu Pembe Hanım Amerika’da bir üniversitede aldığı yöneticilik eğitimi sırasında “çeşitli tohumları ekip, büyümelerini gözlemlemek ve onları yazıya dökmek”ten ibaret zorunlu bir ders hakkında yazmıştı PDA kurulurken... (PDA blog 2006 Mayıs arşivi).

Dediğin gibi, bizde de eskiden fasulye filizlendirilirdi. Bizim pembe domates macerası da buna benziyor biraz.

Pembelerin yetiştirilmesi zor mu?

Kuralları var tabii, biz de deneye deneye bulduk. Yardımcı olan arkadaşlarımız da oldu. Bize söylenen ve deneyimlerden gelen şu: tarlada ise bu bitki yaklaşık 1 metreküplük bir hacim içinde olmalı. İki yanında 50’şer santimlik aralık olmalı. Bu yüzden, evde olabildiğince büyük saksı lazım.

Herhangi bir sorun çıktı mı, zararlı, hastalık gibi?

Pembe domatesin kökü suyu aramalıymış. O yüzden çiçeklenene kadar çok az su verilecek ki kökler suyu arasın ve güçlensin. Bu dönemde su yerine çapa yapılıyor (Avniye Hanım’ın minyatür bir alet parkı var, ufak bir çantada çapa, kürek, bahçecilik için ne gerekiyorsa hepsinin saksı ebadında olanı). Çiçeklendikten sonra arada bir su veriliyor, meyveden sonra bol su istiyor. Bizim arka balkonda güneş yetmediği için çok boy attılar. O zaman yeşil sinekler dadandı bitkiye. Onun dışında hastalık olmadı bizim evdekilerde. Kırmızı örümcekler sardunyalarda vardı, korkuyordum domateslere geçecekler diye ama onlar sardunyalarda kalmayı tercih ettiler ve domatese hiç geçmediler. Bu teknik kitaplarda da yer alıyormuş sonradan öğrendik. Bazen domatesin altında bir kararma oluyor. Biz onu mantar zannediyorduk. Oysa kalsiyum eksikliğinden oluyormuş. Domates kireçli toprağı sevdiği için kalsiyum ihtiyacı çok. Bu nedenle bazı hastalıklarda bitkinin direncini artırmak için sütlü su ile yıkıyorlar. Biz de denedik, gerçekten iyi sonuç aldık.

Şu tohumlar ne kadar inanılmaz bir güce sahipler değil mi? Bir tek tohumdan kaç bitkilik tohum çıkıyor. Dünyayı bitkiler kurtarabilir gerçekten de.

Evet gerçekten de öyle. Düşün, biz üç domatesten aldığımız tohumları dağıttık ve şu anda yaklaşık 200 kişiyi etkiliyor o tohumlar, bu paylaşımın etkisi de tohumunki gibi çoğalıyor. Bizim için iki nokta çok önemli. Birincisi, tohumların doğallığının bozulmaması. Kesinlikle kimyasal gübre ve ilaç uygulanmamalı; ya da genetik çalışma amacıyla yapısı bozulmamalı. Bir diğeri de terminatör teknolojilerle kitle üretimine kaymaması. Büyük miktarlarda üretim için kullanılmaması. Bizim isteğimiz, bu ilkeler çerçevesinde tohumların dönüşümlerini, döngülerini sağlamak.

Dünyada PDA benzeri gruplar var mı?

Domatesler konusunda gruplar var ama salt pembe domateslere özgü bir gruba rastlamadım araştırmalarım sırasında. Evladiyelik ("Heirloom") tohumları değiş tokuş eden gruplar var... Pembe domates için festivaller var.

Bu işi yaparken yaşadığınız en büyük heyecan?

Topraktan önce 2 yaprak çıkıyor. Sonra o fideye dönüşürken mis gibi kokuyor. Bu serüveni izlemek büyük heyecan. Hele "ilk domatesi görmek"... İşte en büyük heyecan o... Daha güzeli şimdi bunu koca bir ağ ile paylaşıyor olmak...

PDA 2007 MANİFESTOSU

- Bizler, 2006'da bu ülkenin ürünü olan ve gelecek kuşaklara miras bırakılması gereken doğal tohumlara, nesli kurumaya yüz tutan, leziz "pembe domatesler" üzerinden sahip çıktık!
- Onları 2007 ve gelecek yıllarda da evlerde, balkonlarda, bahçe ve tarlalarda, "temiz" toprak ve doğal yöntemlerle yetiştirmeye azimliyiz!

- Onların da bu domatesleri aynı renk, aynı güzel koku, aynı lezzet ve aynı doğallıkta sürdürebilmesi için elde ettiğimiz tohumları çocuklarımıza ve gelecek kuşaklara aktarmakla sorumluyuz.
- Bunun için kendi aramızda yardımlaşırken tohumlarımızın genetiği ile oynanmaması, "terminatör" teknolojiler eliyle endüstriyel hale gelmemesi için pembe domates ağının genişlemesine çalışacağız! *Bu Manifesto'yu okuyup, benimseyip, koşullara uygun davranmaya söz verenler aşağıdaki bağlantıdan PDA üyesi olabilirler...*

Pembe Domates Ağı ve pembe domatesler hakkında bilgi sahip olmak isteyenler <http://pembedomates.blogspot.com> adresindeki blogu ziyaret edebilirler.

Gunesin Aydemir 26/06/2007
<http://www.bugday.org/>

<http://pembedomates.blogspot.com>